

Palliatieve zorg en het sociale domein: de gezamenlijke maatschappelijke opgave

Van opgave naar beweging

De themakaart “Van analyse naar opgave” laat zien dat problemen in de palliatieve zorg meestal niet ontstaan door een tekort aan voorzieningen, maar door een gebrek aan samenhang en samenwerking tussen zorg, het sociaal domein en de samenleving. Deze themakaart “Van opgave naar beweging” bouwt daarop voort vanuit één specifiek perspectief: het sociaal domein.

Het onderliggende onderzoek laat zien dat bewustwording, herkenning en samenwerking belangrijke voorwaarden zijn om de aanwezige expertise binnen het sociaal domein beter te benutten. Wanneer professionals elkaar kennen, elkaars rol begrijpen en vanuit gezamenlijke praktijkvragen leren, ontstaat betere ondersteuning voor mensen met een ongeneeslijke aandoening en hun naasten.

Deze twee themakaarten zijn gebaseerd op afzonderlijke onderzoeken en vullen elkaar aan. De systeemanalyse laat zien waar knelpunten ontstaan in de samenwerking rondom mensen in de palliatieve fase. Het onderzoek naar bewustwording en deskundigheidsbevordering in het sociaal domein laat zien hoe deze samenwerking kan worden versterkt. Samen bieden zij inzicht in zowel de maatschappelijke opgave als een mogelijke ontwikkelrichting.

De keuze om in deze uitgave het sociaal domein centraal te stellen, betekent nadrukkelijk niet dat de opgave daar alleen ligt. Goede palliatieve zorg en ondersteuning vraagt om een gezamenlijke inspanning van zorg, sociaal domein, onderwijs, gemeenten, vrijwilligers en andere maatschappelijke partners.

Ontwikkelroute

Onbewust
betrokken

Bewustwording
& herkenning

Ontmoeting tussen
domeinen

Zichtbaarheid van expertise
sociaal werk

Gezamenlijke praktijkvragen
& leervragen

Praktijkgericht
en multidisciplinair leren

Gedeeld eigenaarschap
en ambassadeurschap

Integratie in onderwijs,
beleid en netwerken

Structurele samenwerking
& borging

Betere ondersteuning van
mensen met
een ongeneeslijke aandoening
en hun naasten

Bewustwording en positioneren

Doel: professionals laten herkennen dat palliatieve zorg onderdeel is van hun dagelijkse praktijk.

Aanbeveling

1. Start met bewustwording vóór scholing. Laat professionals eerst herkennen dat zij al werken met palliatieve situaties. Zonder urgentiebesef ontstaat weinig betrokkenheid of leervraag.
2. Sluit aan bij bestaande thema's in het sociaal domein, zoals zorgzame samenleving, mantelzorg, positieve gezondheid en kwetsbaarheid. Anders voelt het als ‘weer iets erbij’.
3. Gebruik herkenbare en inclusieve taal die aansluit bij de leefwereld van mensen. Spreek over kwaliteit van leven, netwerk, ondersteuning en samen leven en gebruik niet alleen medische termen.
4. Positioneer sociaal werk als essentiële partner. Benadruk expertise in psychosociale begeleiding, netwerkversterking en signalering.

Verbinden en samenwerken

Doel: partijen leren elkaar kennen, waarderen en benutten.

Aanbeveling

1. Breng domeinen actief samen. Creëer ontmoeting tussen zorg, sociaal werk, gemeenten, vrijwilligers en onderwijs.
2. Investeer in zichtbaarheid en relatievorming. Gebruik regionale netwerken, publicaties en ontmoetingen. Verwacht niet dat samenwerking vanzelf ontstaat. Relaties vragen actief onderhoud en zichtbaarheid.
3. Werk vanuit gezamenlijke verantwoordelijkheid en over de grenzen van domeinen heen. Zo ontstaat meer samenhang en beter zicht op elkaars expertise.
4. Betrek gemeenten en beleidsnetwerken actief vanaf de start van het palliatieve proces. Gemeenten spelen een sleutelrol in signalering, preventie en verbinding met inwoners.

Ontwikkelen van gezamenlijke leervragen

Doel: leren laten ontstaan vanuit de praktijk.

Aanbeveling

1. Werk vanuit gezamenlijke praktijkvragen. Laat leervragen ontstaan vanuit samenwerking en praktijkervaring.
2. Focus op vroegsignalering en netwerkversterking. Leer professionals kijken vanuit zorg en ondersteuning.
3. Werk met proeftuinen en leerwerkplaatsen. Kleine experimenten helpen partijen elkaar te vinden en van elkaar te leren.
4. Bepaal scholingsbehoeften niet top-down, maar vanuit de praktijk, met oog voor de ervaringen en behoeften van patiënten en naasten.
5. Handel vroegtijdig en niet pas in de terminale fase. Anders worden psychosociale problemen te laat zichtbaar.
6. Begin kleinschalig. Voor grootschalige programma's ontbreekt vaak draagvlak en verbinding.

Leren en professionaliseren

Doel: kennisontwikkeling en deskundigheidsbevordering verbinden aan de praktijk.

Aanbeveling

1. Stimuleer multidisciplinaire leerervaringen. Laat studenten en professionals samen leren vanuit casussen en praktijk. Daardoor verklein je verschillen in taal, perspectief en werkwijze.
2. Integreer palliatieve zorg breed in het curriculum van regulier onderwijs, zodat alle studenten hiermee in aanraking komen. Verweef het in thema's zoals levensfasen, verlies, mantelzorg en gemeenschap.
3. Werk gefaseerd: bewustwording > ontmoeting > scholing.
4. Zie scholing niet als startpunt van verandering, maar als middel binnen een bredere maatschappelijke beweging gericht op betere ondersteuning van mensen met een ongeneeslijke aandoening en hun naasten. Scholing werkt pas wanneer betrokkenheid al aanwezig is.

Verankeren en borgen

Doel: zorgen voor continuïteit en duurzame samenwerking.

Aanbeveling

1. Organiseer gedeeld eigenaarschap. Zorg dat meerdere organisaties en professionals verantwoordelijkheid dragen voor ontwikkeling en continuïteit.
2. Borg samenwerking structureel in netwerken, onderwijs en organisaties. Zorg voor continuïteit ondanks personeelwisselingen.